

Міністерство освіти і науки України
Чорноморський національний університет імені Петра Могили
Факультет політичних наук
Кафедра історії

**ДИПЛОМАТИЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ ГЕТЬМАНАТУ ПАВЛА
СКОРОПАДСЬКОГО**

АВТОРЕФЕРАТ

дипломної роботи

на здобуття освітнього ступеню «магістр»

Виконав:

студент VI курсу групи 634

Галузь знань: 03 «Гуманітарні науки»

Спеціальність: 032 «Історія та археологія»

Клепиков Олександр Сергійович

Науковий керівник:

доктор історичних наук, доцент

Міронова Ірина Сергіївна

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. Перед сучасною Україною стоять виклики такого ж масштабу, що і перед українськими державними утвореннями сто років тому – революція, громадянські та політичні конфлікти, окупація територій, війна. Загалом, Україна є учасником великої геополітичної гри, що безперервно йде у світі, а наша територія перманентно виступає у ролі поля битви світових наддержав. Це положення просто зобов'язує бути учасником цього процесу, якщо держава хоче бути суб'єктом міжнародної політики та просто напросто зберегти своє існування – як сьогодні, так і сто років тому. Виходячи з цього, міжнародна та внутрішня комунікація, дипломатія, можливість вести діалог з іноземними політиками, інвесторами, військовими місіями – це помноження шансів сучасної України не повторити помилок України періоду початку ХХ ст.

Дослідження проблеми дипломатичної діяльності Гетьманату Павла Скоропадського є доволі поширеним серед наукової спільноти. Особливо важливою вона є для фахівців-міжнародників, дипломатів, державних посадовців та політично активних громадян. Українські інтелектуальні еліти, інститути критичного мислення, маючи на меті прогнозування майбутнього та стратегію розвитку України та світу повинні брати за увагу досвід становлення України на міжнародній арені.

У даній роботі автор подає найбільш важливі елементи складової дипломатичної системи часів Української Держави, систематизує співпрацю України із найбільш впливовими гравцями у регіоні в 1918 р. та підводить підсумки їх роботи.

Об'єктом дослідження є Гетьманат Павла Скоропадського.

Предметом дослідження є дипломатична діяльність Павла Скоропадського, українського корпусу міжнародників, іноземних політиків та військових.

Мета та завдання дослідження. Мета дипломної роботи полягає в історичній реконструкції процесу формування і становлення українського дипломатичного корпусу, основних напрямків міжнародної політичної діяльності Гетьманату Павла Скоропадського. Відповідно до поставленої мети передбачається вирішення таких наукових **завдань**:

- з'ясувати стан наукової розробки проблеми, репрезентативність і достовірність джерельної бази дослідження;
- проаналізувати політичну ситуацію в Українській Державі в 1918 р.;
- дати персональні характеристики найбільш впливовим дипломатам та міністрам періоду Української Держави;
- визначити основні завдання Міністерства закордонних справ Української Держави;
- висвітлити міжнародні та внутрішні чинники дипломатичної діяльності Гетьманату;
- розкрити стратегію Гетьманату в питаннях інкорпорації (або військових планів) щодо спірних етнічних земель колишньої Російської імперії до складу Української Держави; стратегію розвитку держави у світлі взаємодії з іншими державами Європи та світу; стратегію міжнародного визнання після закінчення Першої світової війни;
- підвести підсумки ефективності роботи дипломатичної системи держави.

Хронологічні рамки дослідження охоплюють 1918 р., тобто період діяльності гетьмана Павла Скоропадського.

Географічні межі дослідження охоплюють територію Української Держави, тобто територію контрольовану Центральною Радою станом на 29 квітня 1918 р., у тому числі частину Стародубщини, Північного Полісся, Крим, Кубань, Дон, Європу та частину сучасної Російської Федерації.

Методологія дослідження базується на принципах історизму, об'єктивності, системності, комплексності, діалектики. Міждисциплінарний характер дослідження потребував застосування різних методологічних

підходів, якими оперують гуманітарні та соціальні науки: історичного, цивілізаційного, регіонального, комплексного й інтегрального.

У ході дослідження застосовувалися різноманітні методи: загальнонаукові (логічний, структурно-системний, стадіально-регіональний, аналіз, синтез, індукція, дедукція, метод зіставлення); конкретно-історичні (порівняльно-історичний, історико-генетичний, історико-типологічний); спеціально-історичні (проблемно-хронологічний, синхроністичний, методи історіографії та джерелознавчого дослідження).

Наукова новизна одержаних результатів представлена більш ретельним розглядом дипломатичних інституцій гетьманської держави та службовців, відповідальних за цей напрямок, без акценту безпосередньо на персоні голови держави.

Практичне значення результатів дипломної роботи полягає у можливості використання систематизованої інформації у навчальних посібниках, шкільних підручниках, при написанні узагальнюючих праць з історії України, спеціальних курсів з дипломатичної історії України, а також у процесі викладання відповідних дисциплін у вищій школі.

Апробація результатів дослідження. Результати дипломного дослідження пройшли апробацію на міжнародній науково-практичній конференції:

– Клепиков О. С. Дипломатична діяльність Гетьманату Павла Скоропадського // Міжнародна науково-практична конференція. «Історія, проблеми та необхідні умови становлення громадянського суспільства в Україні»: тези. Львів : Львівська фундація суспільних наук, 2021.

Структура дипломної роботи зумовлена метою та завданнями дослідження. Робота складається зі вступу, трьох розділів (дев'яти підрозділів) основної частини, висновків, списку використаних джерел та літератури. Загальний обсяг роботи становить 107 сторінок, із них 84 сторінки основного тексту. Список джерел і літератури нараховує 101 позицію.

РОЗДІЛ 1. СТАН НАУКОВОЇ РОЗРОБКИ ПРОБЛЕМИ

1.1 Історіографія проблеми

1.2 . Джерельна база дослідження

1.3. Методологія та методи дослідження

РОЗДІЛ 2. СТВОРЕННЯ ДИПЛОМАТИЧНОГО КОРПУСУ

2.1 Персональні характеристики кандидатів на посади

2.2 Завдання Міністерства закордонних справ Української Держави

2.3 Міжнародні та внутрішні чинники

РОЗДІЛ 3. РОБОТА ДИПЛОМАТІВ ГЕТЬМАНАТУ

3.1 Встановлення міжнародних контактів та визнання іншими державами

3.2 Мирне та військове стратегічне бачення українських міжнародників

3.3 Ситуація станом на кінець 1918 р.

ВИСНОВКИ

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДОСЛІДЖЕННЯ

У **вступі** до роботи визначено: актуальність даної роботи, завдання роботи, відповідно до мети, об'єкт, предмет, географічні та часові межі, вказана новизна та практичне значення роботи, стан дослідження питання, апробацію основних одержаних результатів.

У **першому розділі «Стан наукової розробки проблеми»** розкрито історіографію теми, її джерельну базу та методологію. Розділ включає в себе три підрозділи.

У *підрозділі 1.1 «Історіографія проблеми»* визначено, що історіографія проблеми є великою, але малодослідженою. Вона є розділеною на різні етапи за приналежністю до політичних таборів, а також за часом. Кожний етап характерний своїй методології, ідеологічними поглядами та певним історичним періодом. Неупереджена переоцінка напрацьованого науковцями матеріалу розпочалася в Україні на початку 1990-х рр.

У підрозділі 1.2 «Джерельна база дослідження» розглянуто джерельну базу дослідження, яка складається з різноманітних за походженням, видами, ознаками і змістом документів та матеріалів, що дозволяють розкрити діяльність формування дипломатичного корпусу гетьманату, його діяльність та завдання.

У підрозділі 1.3 «Методологія та методи дослідження» показано, що складність і багатогранність теми передбачає реалізацію використання комплексу загальнонаукових (логічний, структурно-системний, стадіально-регіональний, аналіз, синтез, індукція, дедукція, метод зіставлення), конкретно-історичних (порівняльно-історичний, історико-генетичний, історико-типологічний), спеціально-історичних (проблемно-хронологічний, синхроністичний, методи історіографії та джерелознавчого дослідження) та міждисциплінарних (математично-статистичний) методів. Різноманіття методів дослідження, використаних при написанні роботи, дало можливість автору по-новому поглянути на проблематику досліджуваної теми.

У другому розділі «Формування дипломатичного корпусу» досліджено передумови його виникнення, особистостей та основні завдання.

У підрозділі 2.1. *Персональні характеристики кандидатів на посади* дано коротку характеристику основним дійовим особам, що безпосередньо впливали на міжнародну політику.

У підрозділі 2.2 *Завдання Міністерства закордонних справ Української Держави* визначено основні завдання, які було поставлено перед українськими дипломатами. Було розглянуто першочергові проблеми, та шляхи їх вирішення. Це, головним чином, питання кордонів, бойових дій та міжнародного визнання.

У підрозділі 2.3 *Міжнародні та внутрішні чинники дипломатичної діяльності Гетьманату* проаналізовано внутрішню політичну ситуацію в Україні: стосунки з німецьким та австро-угорським командуванням, їх вплив на керівників Гетьманату, спалахи повстань, економічну ситуацію. Окрім того, розглянуто ситуацію з бойовими діями в Україні та на кордонах.

У третьому розділі «Робота дипломатів Гетьманату» досліджено безпосередньо роботу дипломатів. У першу чергу це міжнародне визнання з різними країнами, припинення бойових дій та умови роботи в обставинах закінчення Першої світової.

У підрозділі 3.1 *Встановлення міжнародних контактів та визнання Української Держави іншими країнами* розглянуто встановлення міжнародного визнання, обмін посольськими та консульськими місцями, відкриття дипломатичних місій у найбільш важливих для того часу країнах та невизнаних у світі державних утвореннях. Крім того досліджено мирні перемовини з радянською Росією, а також курс на визнання нових держав на її території.

У підрозділі 3.2 *Мирне та військове стратегічне бачення українських міжнародників* досліджено стратегію та візію України у питання мирного та військового втручання в питаннях дружніх та ворожих країн, питання інкорпорації прикордоння та етнічних територій. Розглянуто військову допомогу та союзні відносини з Доном, Кубанню, протистояння більшовицькій експансії. Вирішення питання Криму, Холмщини, Курщини, тощо. Вирішення питання Чорноморського флоту на користь України.

У підрозділі 3.3. *Дипломатична діяльність Гетьманату наприкінці 1918 р.* висвітлено ситуацію станом на кінець 1918 р. та як це впливало на міжнародні відносини УД. Коротко розглянуто ситуацію з підготовкою антигетьманського повстання. Досліджено зміну у зовнішньому векторі УД після поразки країн Четвірного союзу у Першій світовій та заготовки для майбутніх контактів із країнами Антанти.

У **висновках** коротко описано аналіз роботи, поставлені відповіді на питання у вступі, підбито підсумок усієї роботи та досліджуваній темі. Основні результати дослідження зводяться до таких положень:

1) Аналіз історичного доробку показав, що різні дослідники по різному дивляться на питання дипломатичних стосунків Української держави,

зважаючи на свою позицію та політичні вподобання, але всі визнають ефективність роботи в царині зовнішньої політики саме у цей період.

Джерельна база знаходиться у різних кінцях світу: від емігрантської у США до невідомих архівних у державних архівах РФ.

Методологічний інструментарій дослідження базується на використанні загальнонаукових, спеціально-історичних, спеціально-джерелознавчих методах та принципах наукового пізнання. Спираючись на принцип історизму досліджено історію роботи дипломатів Гетьманату. Принципи об'єктивності та системності дозволили врахувати усі джерела, аналізувати їх, порівняти і на цій основі отримати виважені результати.

Використання загальнонаукових та спеціальних (історичних та джерелознавчих) методів допомогло уникнути методологічного анархізму, поєднавши використання нових архівних матеріалів з опублікованими раніше та використаними під час написання історичних досліджень.

2) Встановлено, що українські дипломати мали на меті не тільки формальну дипломатичну роботу, але і стратегію розвитку держави у системі нової Європи. Встановлені контакти та союзи дозволяють зробити такий висновок. Союзними та дружніми країнами у цей час стали: країни Четвірного союзу, Дон, Кубань, Фінляндія, Болгарія, Грузія, Вірменія, Туреччина. Важливе слово було сказано на рахунок непоступливості у питанні етнічних територій: Крим, Холмщина, Курщина, Гомельщина тощо. Із Доном та Кубанню планувалися широкі федеративні відносини.

3) Військові та економічні договори мали на меті взаємний розвиток та розвиток усього регіону на противагу великим гравцям. Таємні додатки до договорів із Доном, Кубанню кажуть про двосторонню зацікавленість у цьому процесі. Візит гетьмана до Німеччини та плідна праця дипломатів та міністрів дозволили розблокувати процес з формування Чорноморського флоту у складі українського флоту.

4) Завершення Першої світової та перемога Антанти прискорили падіння гетьманської держави та вплинули на загальну картину подій в

регіоні. Уряд УД намагався знайти порозуміння із країнами Антанти, але через неправильно обрану тактику не зміг цього зробити на противагу республіканцям.

Можна сміливо зазначити, що цей період для України в плані зовнішньої політики був дуже вдалим і важливим. Досліджена тема потребує більш детального аналізу та розширення джерельної бази за рахунок закордонних архівів та публікацій на іноземній мові. Означена тема має вивчатись і досліджуватись у навчальних закладах та інформаційно розповсюджуватись на загал.

АНОТАЦІЯ

Клепиков О. С. «Дипломатична діяльність Гетьманату Павла Скоропадського»

У дипломній роботі досліджується створення та діяльність дипломатичних органів Української Держави. Встановлено, що дипломатична служба Гетьманату мала на меті чіткі завдання та стратегічні плани, більшість із яких вдалося виконати та втілити в життя. З основних це: міжнародне визнання іншими країнами, налагодження двостороннього обміну дипломатами та дипломатичними установами, військово-економічне співробітництво. З'ясовано, що дипломати добилися міжнародного визнання Української Держави у багатьох країн.

Також керівництвом держави було означено пріоритет у питаннях бойових дій, відстоювання своїх інтересів на прикордонні, пошуку кола партнерських та союзних держав, надання військової допомоги на Дон та Кубань. Економічно вигідні стосунки налагодились із багатьма новими державами на теренах колишньої Росії, а з самою радянською Росією було заключено перемир'я.

Автор прийшов до висновку, що дипломатична діяльність України у зазначений період була дуже активною та мала важливий результат на зовнішній та внутрішній арені у майбутньому.

Ключові слова: Українська Держава-Гетьманат, дипломатія, міжнародне визнання, стратегічні плани, військово-економічне співробітництво.

ABSTRACT

Klepikov. O., «Diplomatic activity of Ukrainian State of P. Skoropadskiy»

The thesis examines the creation and diplomatic corps of the Ukrainian State. It is established that the diplomatic service provides the Hetmanat with data on strategies and strategies, as well they were put into practice. The main ones are: international recognition by other countries, imposed by the bilateral exchange of diplomats and diplomatic founders, military-economic cooperation. It was found that diplomats have achieved international recognition of the Ukrainian state in many countries.

The state leadership also identified priorities in the issues of hostilities, defending its interests at the border, finding a circle of partner and allied states, and providing military assistance to the Don and Kuban. Cost-effective relations have been established with many new states in the former Russia, and a truce has been concluded with Soviet Russia itself.

The author came to the conclusion that the diplomatic activity of Ukraine in this period was very active and had an important result in the external and internal arena in the future.

Key words: Ukrainian State-Hetmanat, diplomacy, international recognition, strategic plans, military-economic cooperation.